

Міністерство освіти та науки України
Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

Циклова комісія мовно-літературних
дисциплін

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

Молитовник як вид християнської літератури

Виконала
студентка
групи В-41
відділення комп'ютерних та
видавничих технологій
Скопик Христина Миколаївна
Науковий керівник:
Кандидат філологічних наук
Бездіжа Алла Анатоліївна

Оцінка _____

АНОТАЦІЯ

Скопик Х. М. Молитовник як вид християнської літератури. Рукопис.

Дипломна робота на здобуття кваліфікації молодшого спеціаліста зі спеціальності «Журналістика». Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола. Тернопіль. 2021. ____ с.

Дипломна робота присвячена дослідженню молитовника на книгодавничому ринку України. Окреслення «молитовник», його функції, історію, типологію, досліджено репертуар християнських видань (молитовників) на видавничому ринку України.

У роботі описано працю редактора над концепцією, мовою і стилем, художньо-технічним оформленням та поліграфічним втіленням молитовника. Здійснено аналіз і порівняльну характеристику молитовників за вище переліченими ознаками.

Ключові слова: релігія, молитовник, брев'ярій, книговидання, видавництво, канон, редагування.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ	
ХРИСТИЯНСЬКОГО РЕЛІГІЙНОГО ВИДАННЯ.....	8
1.1 Загальна характеристика релігійних видань	8
1.2. Типологічні особливості християнських видань	13
1.3 Окреслене поняття «молитовник».....	17
1.4 Репертуар молитовників на книговидавничому ринку України.....	22
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РЕДАКТОРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ	
МОЛИТОВНИКА	26
2.1 Загальна характеристика видавництв, які випускають релігійні видання (молитовники).....	26
2.2 Специфіка норм редагування релігійної літератури	33
2.3 Робота редактора над мовою і стилем молитовника	37
2.4 Робота редактора над художньо-технічним оформленням та поліграфічним втіленням молитовника	40
РОЗДІЛ ІІІ АНАЛІЗ МОЛИТОВНИКІВ НА КНИГОВИДАВНИЧОМУ	
РИНКУ УКРАЇНИ	42
3.1 Аналіз молитовника «Твій і мій хрест» видавництва «Свічадо».....	42
3.2 Аналіз молитовника «Ангел Господній» видавництва «Добра книжка»..	43
3.3 Аналіз молитовника «Мій кишеньковий молитовник» видавництва «Апостол»	44
3.4 Аналіз молитовника «Молитовник» видавництва «Фоліо»	45
3.5 Порівняльна характеристика аналізованих видань	46
3.6 Рекомендації щодо вдосконалення роботи редактора над молитовником.	47
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ.....	56

ВСТУП

Видання книг відіграє важливу роль у розвитку громадян, релігії і духовної культури. Із них ми черпаєм все нове і нове. Книговидавання стараються донести нам через книги вивчення релігійних обрядів, культурних традицій а також багато іншого. Релігійні книги допомагають проінформувати вірян і переосмислити моральноетичні цінності і виробити духовний їх світогляд.

В сучасній Україні існує дуже багато книговидавництв і ми бачимо, як вони стрімко розвиваються. За складом — видавництва розділяються на великі і малі. Засновники видавництв мають чітко розуміти, що в сучасному суспільстві панує не лише економічна але і морально-духовна криза і щоб проіснувати вони повинні поставити собі за мету:

- ❖ зробити книгу цікавою;
- ❖ жанр літератури різноманітним;
- ❖ мають зрозуміти, що потребують люди, які їх вимоги і що вони можуть донести через книгу християнинам;
- ❖ повинні сприяти розвитку видавничої структури .

Це найважливіша ціль книговидавництв, щоб зацікавити читачів. Аналізуючи ці моменти видавництва розуміють, що від цього залежить їх виживання і дальший розвиток їхнього видавництва, а також фінансові можливості, адже тільки так можна вижити серед конкурентів і жорстокого ринкового середовища.

Молитовні книги посідають важливе місце серед видань релігійної літератури, вони є специфічними серед читацької дитячої і дорослої аудиторії.

Актуальність теми. Сучасні динамічні процеси суспільного, зокрема духовного, розвитку України суттєво актуалізують дослідження такої важливої його складової, як сфера релігії. Сфера релігії, зокрема Церкви та релігійні організації, відіграють сьогодні визначну роль у житті українського суспільства, розв'язанні його найскладніших проблем. Соціологічні

дослідження показують постійний високий рівень довіри громадян до Церкви, яка стала авторитетним соціальним інститутом та ваговою складовою громадянського суспільства.

Це визначається тим, що видавнича діяльність з релігійних книг в Україні сьогодні активно розвивається. Оскільки цей рух стає все більш помітним у сучасному церковному житті, на книжковому ринку з'являється все більше універсальних видань. Такі видання мають конкретну аудиторію, і їх важко підготувати до друку, оскільки вони потребують знань з редагування та дизайну від експертів у цій галузі.

Метою дипломної роботи є проаналізувати молитовники на книговидавничому ринку України, зробити аналіз над мовою, стилем, художньо-технічним оформленням та поліграфічним втіленням молитовника «Твій і мій хрест», автор Т. Єльонек; «Ангел Господній» упорядник Й. Воробець; «Молитовник» відповідальний за випуск Б. Таран; «Мій кишеньковий молитовник» упорядник Ю. Колянко та зробити порівняльну характеристику аналізованих молитовників.

Для досягнення мети необхідно виконати наступні завдання:

- здійснити загальну характеристику релігії та релігійних видань;
- охарактеризувати типологічні особливості християнства і християнських видань;
- охарактеризувати окреслення поняття «молитовник»;
- здійснити репертуар молитовників на книговидавничому ринку України;
- зробити загальну характеристику видавництв, які випускають релігійні видання (молитовники);
- охарактеризувати мову і стиль молитовників;
- охарактеризувати художньо-технічне оформлення та поліграфічне втілення молитовників;
- зробити аналіз молитовників «Ангел Господній», «Твій і мій хрест», «Молитовник» та «Мій кишеньковий молитовник»;

- виконати порівняльну характеристику аналізованих молитовників;
- описати рекомендації щодо вдосконалення роботи редактора над молитовниками.

Об'єктом дипломної роботи є:

- молитовник «Твій і мій хрест» видавництва «Свічадо»;
- видання «Молитовник» видавництва «Фоліо»;
- молитовник «Ангел Господній» видавництва «Добра книжка»;
- видання «Мій кишеньковий молитовник» видавництва «Апостол».

Предметом дослідження є змістове наповнення, художньо-технічне оформлення та поліграфічне втілення молитовників, аналіз видавництв, які спеціалізуються на релігійних виданнях.

Методи дослідження:

- ✓ порівняння (було використане для порівняння аналізованих видавництв і молитовників);
- ✓ аналіз та синтез (дали змогу дослідити сферу релігії та релігійних видань (молитовників));
- ✓ класифікація;
- ✓ індукція та дедукція;
- ✓ дослідження;
- ✓ узагальнення (був використаний при формулюванні висновків до кожного розділу та роботи загалом).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше здійснено аналіз молитовників на книговидавничому ринку України.

Теоретичне значення дипломної роботи полягає в можливості застосування результатів дослідження в процесі вивчення особливостей редагування мови, стилю, художньо-технічного оформлення та поліграфічного втілення молитовників.

Практичне значення цього дослідження полягає в тому, щоб шляхом конкретного аналізу та конкретних прикладів релігійних видань

(молитовників) показати, що на ринку книг релігійної літератури бракує більш корисних та інформативних молитовників різних жанрів.

Структура роботи: вступ, три розділи основної частини, висновки, список використаних джерел та додатки. Повний обсяг роботи становить ____ сторінок, з яких ____ сторінок є основним текстом. Ця робота містить ____ додатків. Список використаних джерел включає ____ імена.

Перша частина охоплює інформацію, що розкриває релігійні теоретичні проблеми, релігійну літературу її класифікацію та особливості. Також вказується на жанрові характеристики християнства та християнської літератури, а також на загальну характеристику молитовників. Надав репертуар молитовників на українському книговидавничому ринку. Увага зосереджена на таких питаннях, як історія, основні тематичні галузі та статистика.

Друга частина вивчає статус та конкретні обставини видавців, які публікують релігійні документи (тобто молитовники). Було розглянуто аналіз редагування мови, стилю, художньо-технічного оформлення та поліграфічного втілення молитовників.

В третій проводиться аналіз змісту та тем релігійних видань (молитовників). Наведено порівняльну характеристику аналізованих версій. Також були подані пропозиції щодо вдосконалення редагування молитовників.

Наприкінці роботи є висновки, що узагальнюють результати дослідження, список використаних джерел та додатки, включаючи перелік проаналізованих релігійних видань та матеріалів видавців, які виробляють згадані вище релігійні твори (тобто молитовники).

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ХРИСТИЯНСЬКОГО РЕЛІГІЙНОГО ВИДАННЯ

1.1 Загальна характеристика релігійних видань

В сучасних умовах сформувалась цілісна система наукових знань про релігію.

Найґрунтовніше визначення сутності релігієзнавство дала Л. Гурська: «релігієзнавство — це комплексна, самостійна галузь знань про релігію, яка за допомогою певних наукових методів дослідження вивчає релігію як соціально-історичне явище, пізнає закономірності її походження і розвитку, розкриває особливості зображення її в суспільній та індивідуальній свідомості» [10, с. 6].

Основним завданням релігійних досліджень є розуміння ролі релігії в сучасній соціальній і духовній реальності, а також вивчення історичних, психологічних та правових аспектів релігійного процесу.

«Як встановлено, одним з виявів духовності людства є релігія. Істотною особливістю релігії є те, що вона стверджує та обґрунтовує наявність Бога, як Творця світу, та інших надприродних сил. Слово “релігія” походить від латинського *religio* — благочестя, святиня, предмет культу, а також — зв’язок з верховним світом. В Європі цей термін набуває поширення з XVI ст. Явище релігії пов’язане з духовним станом людини, її глибинним сприйняттям та ставленням до навколишнього світу, що раніше фіксувалось, насамперед, категорією “совість”, яка інтегрувала поняття поваги, пошани, значною мірою — любові» [10, с. 12].

«Релігія — дуже складне явище поєднує в собі елементи раціонального (наприклад, моральні настанови) та ірраціонального (наприклад, фантастичні образи надприродних істот-чортів, ангелів, коней, що видихали вогонь, сарани з людськими головами тощо). Вона виникла в процесі осмислення людиною сил природи, а пізніше суспільних сил, є однією з найдавніших форм духовного освоєння світу, впливає з властивостей процесу пізнання» [17, с. 20].

Чудовий образ релігії є відбитком реальності, властивої всім націям. Це ступінь сприйняття світу. Завдяки функції мозку він має таке саме право на існування, як і раціональне пізнання.

На думку Гурської, «релігія — це духовний феномен, який є формою самовизначення людини у світі, зумовленим вірою у Надприродну сутність. Релігійна система ґрунтується на вірі в трансцендентне (те, що за межами реального), з яким існує система зв'язків. Особливістю релігії є те, що вона виступає не у формі когнітивного, а в ролі засобу позалогічного освоєння людиною своєї причетності до процесів, що відбуваються у Всесвіті, знаходяться під впливом якихось Вищих Сил і не піддаються логічному аналізу. В релігії людина усвідомлює своє ставлення до світу насамперед через відношення до певних граничних основ особистого буття» [10, с.12].

Головна риса релігії — поділяє всю реальність на світ природи й світ надприродний. Остання має духовне значення, і її проявом є Бог або ідеалізована Богом людина (християнство, Олімпійські ігри). Це свідчення того, що людство перевершує природу, але у формі відчуження.

«Релігія в процесі еволюції пройшла декілька етапів. Як і стародавня філософія, котра охоплювала все знання, вона спочатку теж була знанням і вірою про все що існує (зокрема книга “Буття”). З розвитком наукових знань виникає теорія подвійної істини — релігійної та філософської. Надалі природознавство та суспільствознавство формують знання про Всесвіт і природу, а релігія зосереджується на моральній проблематиці. Релігія як суспільна система має свою структуру, в якій виокремлюють дві основні сфери — духовну (релігійна свідомість) та практичну (культова діяльність, релігійні організації, релігійні відносини)» [10, с.13].

«Концепції релігії:

1. Богословсько-теологічна (це погляд на неї зсередини, з позиції самої релігії, відповідно релігійного досвіду). Теологія — це наука про уславлення Бога є історично першими формами вчення про релігію; сформувались зрозуміти та пояснити релігію. Головне в богословсько-

теологічному підході — це обґрунтування та захист релігійного віровчення, визнання вічної цінності релігії для кожної людини й людства загалом. Теологічні пояснення релігії наскрізь пронизані ідеями, які показують конфесійну належність їх авторів. Єднає їх визнання того, що релігія є особливим феноменом, результатом взаємоприйнятності Бога і людини.

2. Філософський аналіз релігії (вона сповідує критичний підхід до всього, у тому числі й до релігії). Філософія є розгалуженою системою вчень, шкіл, течій, напрямів. Однією з них є релігійна філософія, яка, вдаючись до філософської методології, досягає такої самої мети, що й богословсько-теологічний підхід до релігії. Особливість філософії релігії полягає і в тому, що вона, будучи методологічною основою інших розділів літературознавства, водночас синтезує, узагальнює результати їх досліджень.

3. Наукові дослідження релігії. Наука вивчає релігію як одну зі сфер суспільного життя у її взаємозв'язках та взаємодії: як формується релігія; як певні релігійні системи пояснюють світ; які цінності, норми та моделі поведінки вони виробляють у людей; як діють релігійні організації, які функції виконує релігія суспільстві» [19, с. 29].

Усі основні складники релігійної системи поділяються на: зовнішні та внутрішні.

«До зовнішніх належать:

✓ Релігійні уявлення, погляди, поняття та судження (це цілий комплекс ідей, образів пов'язаних із вірою в надприродне). Вони зафіксовані в міфах, легендах, догматах віровчення, змісті священних книг, молитов, теоріях і концепціях. Специфічною формою існування релігійних поглядів, понять і уявлень є богослов'я (теологія) — вчення про релігію, церкву як дім Божий на Землі. Воно виникає у порівняно пізні часи релігійної історії (в монотеїстичних релігіях) і має чітко виражену конфесійну приналежність.

✓ Релігійні настрої (це ті почуття, емоційні стани, які викликає віра у процесі осмислення релігійною людиною зовнішнього світу і власного

буття). Також я б сказала, що це особливий клас психічних процесів, що характеризують ставлення що вірить до надприродного та усвідомлених у релігійному плані буттєвих станів, процесів і явищ довкілля. Адже людина не байдуже зображає світ. Вона шукає своє місце в ньому і намагається змінити світ відповідно до своїх потреб та інтересів. І водночас зазнає впливу всесвіту.

✓ Релігійні дії (це дії вірянин їх спільнот, зумовлені релігійною вірою). Існує два види релігійних дій: культові (молитви, таїнства, обряди, свята) і позакультові (пропаганду релігійних образів через пресу, телебачення, радіо.). Культ — найважливіший вид релігійної діяльності. Позакультова охоплює розробку релігійних ідей, систематизацію й інтерпретацію догматів теології, написання богословських творів.

✓ Релігійні інституції (це організації, установи, заклади, що діють на релігійній основі та покликані насамперед створювати нормальні умови для одноосібного чи колективного задоволення релігійних потреб вірянин). Їх належність визначається релігійними інтересами, потребами, установками» [17, с. 26].

«До внутрішніх належать:

❖ Релігійна картина світу (це уявлення вірянин про походження та будову світу, насамперед про його подвійність). Тобто, згідно з релігійними концепціями, поряд із природним світом існує надприродний, абсолютним втіленням якого є Бог. Ця подвійність знаходить своє відбиття в богословських тлумаченнях будови та перспективи світу, живої й неживої природи.

❖ Релігійна наука життя (це певний спосіб життя, якого має великий гріх перед Богом). Додержання його — обов'язкова умова Божої любові та гарантія особистого безсмертя та вічного життя. Цей спосіб життя можливий лише при виконанні певних моральних норм і правил, установок (заповідей, принципів);

❖ Релігія з'являється як засіб (інструмент) після того, як люди залишають сім'ю та стають незалежними, а також регулюють поведінку людей. Тому релігію також можна вважати ефективним соціальним фактором. Спосіб, рівень і спрямованість впливу релігії на соціальну систему та людей виявляється в різних її функціях» [17, с. 27].

«Основні функції релігії:

➤ Світоглядна функція. Вона проявляється через здатність релігії формувати у вірянина систему поглядів і уявлень, та дозволяє визначити своє місце у світі, сформувати мету та сенс життя, ціннісні орієнтири, перспективи посмертного існування.

➤ Компенсаторно-терапевтична функція. Виконує два завдання: перше, як засіб духовної втіхи, зберігати внутрішній спокій, душевну рівновагу на індивідуальному рівні її буття, і друге обіцяє посмертне розкаяння як компенсацію втраченого.

➤ Регулятивна функція. Реалізується як здатність релігії через систему норм, цінностей, примусів, установок, канонів, інституцій управляти поведінкою, вчинками вірян, діяльністю окремих організацій, формувати та коригувати міжособистісні та міжгрупові стосунки.

➤ Комунікативна функція. Вона виявляється у спілкуванні вірян із надприродним, Богом (вертикальні зв'язки) та між собою (горизонтальні зв'язки).

➤ Культурно-формуєча функція. Вона є чинником впливу релігії на розвиток писемності, книгодрукування, мистецтва, збереження цінностей релігійної культури, передачі історичного досвіду від покоління до покоління,

➤ Легітимізуюча функція. Здатність релігії виховувати у вірянина громадянську позицію.

➤ Інтегруючо-дезінтегруюча функція. З одного боку, вона проявляється як здатність релігії сприяти безконфліктному зв'язку, злагоді, солідарності, згуртованості релігійної спільноти чи суспільства в цілому. З

іншого боку, в певних історичних та соціальних умовах релігія може дезінтегрувати, роз'єднувати людей, викликати міжетнічне, релігійне протистояння. Дезінтеграція може виступати у формі внутріконфесійних і міжконфесійних конфліктів, між великими релігійними об'єднаннями (християни й мусульмани)» [17, с. 29].

Вичерпна інформація про кількість релігій у світі (приблизно 5000). І їх найкращої класифікації не існує. Це головним чином тому, що не існує чіткої стандартної системи класифікації релігій на певні групи та типи в релігієзнавстві. Історія релігієзнавства знає багато різних типологічних схем для постановки релігійної історії. Національні особливості, час походження, організаційна ієрархія та національний статус здебільшого використовуються для розподілу релігій на групи та класи. Модель класифікації базується на найбільш загальних принципах.

«За рівнем розвитку релігії поділяють на такі види:

- а) ранні форми — релігії первісногромадського ладу (анімізм, фетишизм, тотемізм, магія, культ предків, шаманізм);
- б) політеїстичні — етнічні (за винятком юдаїзм та сикхізму);
- в) монотеїстичні — християнство та іслам (світові релігії), юдаїзм та сикхізм (національні релігії);
- г) синкретичні ті, що утворилися внаслідок зрощування або злиття різних етнічних і світових релігій: афро-християнські релігії (церква херувимів і серафимів) та ісламо-християнські секти (алавіти, ісмаїліти), індо-китайські секти (дзен-буддизм), юдео-християнські релігії (мормони);
- д) нові релігійні течії та рухи (НРТ): церква уніфікації Муна, свідомості Крішні, церква саєнтології, неоязичництво тощо» [17, с. 30].

1.2 Типологічні особливості християнських видань

За словами Гурської: «християнство є найпоширенішою світовою релігією, яка налічує близько 1,7 мільярда людей (більш як 20% населення Землі). Ця релігія є офіційною в абсолютній більшості країн Європи, її сповідують в Австралії та Новій Зеландії, в країнах Америки, Азії та Африки.

Універсальною формулою християнства вважаються слова апостола і євангеліста Іоана Богослова: «Бог є любов». Його чесноти такі, як милосердя, справедливість, братерство стали загальнолюдськими цінностями» [10, с. 66].

«Християнство успадковує релігійну основу юдаїзм, головними ідеями якого є: наявність єдиного Бога та створення ним світу, людини, первісний гріх, безсмертність душі та існування потойбічного світу, пришестя Месії» [10, с. 67].

«Спираючись на погляди інших науковців щодо типології мережевих видань (О. Аكوпова, Ф. Грозданова та ін.) та зважаючи на специфіку об'єкта нашого дослідження, селективно обираємо свої типологічні класифікатори. Отже, згідно з О. Аковим апелюємо до таких їх типологічних ознак, як видавець (засновник), завдання видання (його цільове призначення), аудиторія (читацька адреса)» [1, с. 15].

Посилаючись на науковця, якому належить праця з типології церковної періодики В. Родченка, «зауважуємо, що типоформувальними ознаками він також обирає характер видавця, характер видання (характер інформації, що передається) і характер аудиторії» [40, с. 20].

Згідно з Ф. Гроздановим, «додаємо ще такі, як оновлення (що виступає як синонім періодичності) та ступінь доступності до інформації (беручи до уваги той факт, що деякі видання призначені для всіх, деякі є напівзакритими і для доступу до інформації пропонують зареєструватися, та закриті, доступ та підписка до яких можливі за певну плату)» [9, с. 12].

Тому, будьласка, враховуйте тип публікації, виходячи з наступних характеристик: засновник (видавець), мета, аудиторія публікації, поновлюваність, і у зв'язку з цим доступність та доповнення архіву на веб-сайті видання та ступінь доступу до інформації.

Загалом видавців (або засновників) можна розподілити на групи:

❖ церковно-адміністративні одиниці (в основному без зазначення, “у чийй особі”; іноді більш конкретно, наприклад: “єпархіальне управління”): “Вера и культура”, “Православный взгляд”, “CREDO”;

- ❖ особа, яка має сан (священники, ченці, пресвітери): “Одигитрия”, “Нова зоря”, “Любіть один одного”, “Путь”;
- ❖ приватна особа, яка є віряненом церкви, однак на сайті, крім інших матеріалів, може публікувати ті, які зображають офіційну точку зору церковних інституцій: “Киевская Русь”, “Патріярхат”, “Благовест”, “Два слова”;
- ❖ колектив редакцій офлайнових конфесійних газет і журналів: “Седмица”, “Наша віра”, “Слово з нами”;
- ❖ видавничі відділи церковно-адміністративних одиниць, культурно-просвітницькі центри, які позиціонують свої видання як такі, що належать певній конфесії й видаються з благословіння церковної особи (архімандрита, митрополита, протоієрея та ін.): “Амвон”, “Самарянка”.

Якщо ми говоримо про мету християнських публікацій, нам слід розглянути загальну функцію таких публікацій в Інтернеті та звернути увагу на її читацьку аудиторію.

«Виходячи з того, що цільове призначення видання в мережі є досить широким, читацьку адресу визначено не конкретизовано: “Журнал для християн, фахівців своєї справи”. Тобто і для вірян, і для неучерковлених громадян. За словами головного редактора, видання має стати своєрідним мостом між церквою і заангажованістю християн, які є фахівцями у різних сферах» [35].

Ціль та функції публікації Церкви євангельських християн-баптистів “Два слова” можна узагальнити за такою формулою: євангелізація — духовна та освітня діяльність — спілкування між вірянами та безбожними людьми.

Так, слід відзначити, що майже всі дослідники вказують на такі типоформувальні ознаки спеціалізованих видань, як орієнтація на потенційну аудиторію і проблемно-тематична спрямованість. Український науковець Т. Скотникова доводить, «що необхідно враховувати такий елемент, як рівень компетентності читача й автора стосовно того об’єкта, якому присвячено повідомлення. При цьому вона наголошує, що наближеність рівнів

компетентності автора і читача є бажаною у будь-якому повідомленні, а не тільки у спеціалізованих виданнях» [41].

Ми дійсно погоджуємось з ученими про те що мережа християнських видань стосується лише церковного життя і тексти статей переповнені “спеціальною” лексикою: “катехизація”, “амвон”, “беатифікація”, “єпитимія”, “пресвітер” тощо, — то такий критерій, як “компетентність автора” є визначальним. Видання такі можуть бути цікавими не тільки для церковних християн, але й можуть бути цікавими "для широкого залу", наприклад: культурне життя, шлюбні стосунки, виховання дітей, (книги, кіно) і багато іншого. Відтак, таке “розпорошення інтересів” не свідчить на користь спеціалізації таких видань.

Висновки наших досліджень публікацій християнських журналів і газет авторами матеріалів яких є священнослужителі (відтак, можна говорити про спеціалізацію), так і філологи, журналісти, (які також дуже часто пишуть на теми, які не потребують “спеціальної” і фахової підготовки, хоча й передбачають глибоке знання предмета). Також авторами таких видань часто бувають християни. Таким підходом відзначаються видання протестантів, де часто подано публікації про шлях людини до Бога. Такі матеріали не відзначаються професійним підходом у поданні інформації (“Християнський вісник” (ВСЦ ЄХБ)), ці видання навіть не редагуються, тобто публікації подані не літературною мовою, а “живою розмовною”, часто зберігається стиль оповідача, суржик. Певною мірою це є виправданим, адже свідчить про “справжність” оповідачів, а не про художні вигадки, що викликає довіру до видання.

Однак ми погоджуємося із Т. Скотниковою, «в тому, що відповідність інформаційної насиченості тексту і доступності викладу рівню компетентності читача все ж таки є однією з найважливіших умов успішної комунікації» [41].

Відомий журналістикознавець С. Корконосенко стверджує, «що спеціалізована періодика розрахована на аудиторію з більш або менш

чіткими контурами, що надає їй стійкості на ринку, хоча в більшості випадків не передбачає грандіозного загального попиту» [14, с. 61].

Український науковець В. Різун зазначає, «що саме з урахуванням уподобань аудиторії добирається певна тематика, жанри, мова й оформлення видання, однак поняття “читач” чи “аудиторія” є збірними, тому найважливішими ознаками вважають ті, які, з одного боку, тісно пов’язані з характеристиками аудиторії, а з іншого — є конкретними й доступними для спостереження — тематична спрямованість і цільове призначення» [37].

1.3 Окреслене поняття «молитовник»

У XV—XVIII століттях молитовники були дуже популярною літературою на території України, поряд з богословськими та літургійними творами, і становили близько 40%. Перший україномовний молитовник був складений католицьким священиком Олександром Стефановичем, хоч автором першого молитовника українською мовою зазначається також Олександр Духнович.

Молитовник — це книга, що містить молитви, можливо, богослужбові читання для приватного, комунального користування, або в деяких випадках, де описано літургію релігійних служб. Книги, що містять переважно замовлення на релігійні богослужіння, читання для них називаються "службовими книгами" або "богослужбові книги", і, отже, не є молитовниками у найсуворішому розумінні, але цей термін часто використовується дуже вільно.

Бревіарій — це молитовники, тими що вірить користуються у багатьох християнських конфесіях молитися в встановлений час молитви канонічні години сім разів на день — практика, коріння якої сягає Псалом 118: 164. Протягом року, і особливо в певні сезони християнства літургійний календар як от Адвент і Великий піст, багато християн моляться, а щоденний відданий, що містить молитву на кожен день разом із роздумами над уривком з християнської Біблії. Релігія Писання також можна вважати молитовниками.

Далі є однією з багатьох книг, де цей термін можна вільно цитувати в різних церквах чи релігіях, хоча при суворому використанні молитовник може означати різну збірку молитв, що відрізняється від стандартних книг служіння, перелічених в останній групі нижче.

Фактичні молитовники:

1. Загальні:

- ✓ Щоденні лозунги (Моравський християнин);
- ✓ Ракольта (Католицький християнин);
- ✓ Молитовник святого Августина (Англiканський християнин);
- ✓ Сіддур (Єврейська);
- ✓ Ватиканський хорватський молитовник (Католицький християнин).

2. Бreviарій:

- ❖ Англiканський breviарій (Англiканське християнство);
- ❖ Для всіх святих (Лютеранське християнство);
- ❖ Римський breviарій (Римо-католицьке християнство);
- ❖ Шехімо (Індійське православне християнство);
- ❖ Візьми наші моменти й наші дні: молитовник анабаптистів (менонітське християнство);
- ❖ Братський молитовник (Лютеранське християнство).

Службові та богослужбові книги:

- книга загальної молитви (BCP), вперше опублікована в 1549 р. Для Церкви Англії і має літературний вплив в англійській мові;
- breviарій або Імшал, в Римо-католицизм;
- порядок денний (літургія), в Лютеранство;
- спільне поклоніння, в Англiканство;
- альтернативна послужна книга (прийнято в 1980 р.), в Англійській церкві;
- довідник громадських культів, прийнятий в окремих районах Англійської церкви в 17 столітті;

➤ книга годин у римо-католицизмі, багато з яких мають чудові зразки середньовічного мистецтва.

«Упровадження української мови в молитовну та богослужбову практику українських християнських конфесій є надзвичайно важливою сторінкою історії її літературного варіанту. Адже поряд із перекладами Святого Письма цей процес сприяв розвитку окремої одиниці її стильової системи – церковно-релігійного стилю — та значному розширенню його функціонального потенціалу» [21, с. 22].

Наша мета — прояснити історію першого друкованого українського молитовника в Наддніпрянській Україні, який уклав та переклав православний священник Андрій Гращенко. Особлива увага до цієї версії зумовлена тим, що переклад здійснюється на основі перекладацьких засадах, розробленого Єпископською радою під керівництвом єпископа Патнія Левицького, під час підготовки до публікації Євангелія на основі перекладу П. Морачевського. Мова молитовника дасть змогу простежити становлення української релігійної традиції перекладу та релігійного стилю церкви української мови.

Перший молитовник українською мовою в Наддніпрянській Україні — «Молитовник» слов'янський та український тексти (з поясненням) — побачив світ у 1917 р., у період активної боротьби Української Церкви за автономію, що розпочався в контексті національно-визвольних та державотворчих зусиль українського народу. Процес українізації Церкви вимагав насамперед переходу в молитовній та богослужбовій практиці з церковнослов'янської літургійної мови зі зрусіфікованою з XVIII ст. вимовою на українську, що мало стати першим кардинальним кроком до розриву з РПЦ.

В окреслений період висувалося два шляхи реалізації цього завдання:

1) повернення до української вимови церковнослов'янських молитовних, богослужбових текстів;

2) перехід на українську мову в молитві та богослужінні через створення перекладів відповідних текстів.

Зазначимо, що перший варіант розв'язання проблеми сприймали як проміжний етап до цілковитого переходу на українську мову в молитовно-богослужбовій практиці, який надавав би цьому процесу м'якого, еволюційного характеру. Однак, як не парадоксально, перехід на українську вимову церковнослов'янського богослужбового тексту викликав серед вірних більший опір, ніж упровадження українських перекладів, а крім того, був, очевидно, малоефективним, невиразним заходом.

«Видання побачило світ майже через 50 років після появи в Галичині “Молитовника для руського народу” в перекладі І. Пулюя (Відень, 1871). Тоді український молитовник, виданий греко-католиком, викликав резонанс і схвалення серед наддніпрянців. Згодом же, коли у Львові побачив світ інший українськомовний збірник молитов — “Молитвенникъ народный рускій” (Львів, 1878), виданий спеціальною перекладацькою колегією під проводом греко-католицького священника С. Сембратовича, — духівництво з Великої України намагалося в будь-який спосіб отримати його, навіть шляхом контрабанди» [3, с. 20].

«Упорядником молитовника та перекладачем текстів був православний священник Андрій Геращенко, виходець зі Старих Санжар — містечка на Полтавщині, колишній учень Полтавської духовної семінарії, вихованці якої в 1905–1907 рр. вели активну політичну діяльність, спрямовану на здобуття автономії України. Як палкий патріот України, о. А. Геращенко багато працював над українізацією насамперед власної парафії: виголошував проповіді та навчав у церковнопарафіяльній школі лише українською мовою» [36, с. 188].

Крім Синоду, А. Геращенко передав молитовник на розгляд Олені Пчілці, яка в цей час мешкала в м. Гадячі на Полтавщині, де працювала редактором газети “Рідний край”, та Борису Грінченку — члену київської підкомісії зазначеної Синодальної комісії [старенький]. Про історію появи

перекладу у післямові до видання розповів сам перекладач: «Переклад молитов я зробив ще року 1907. Звичайно, ця важлива і досить складна річ була відіслана мною до знавців мови, покійного Б. Грінченка й Олени Пчілки. З найбільшою увагою поставилася до моєї роботи високошановна Олена Пчілка. Остання зробила багато цінних вказівок, виправила мої помилки що до мови та своїм ласкавим відношенням підбадьорювала до роботи в цім напрямкові» [8, с. 29].

«Молитовник був опублікований у Києві щойно навесні 1917 р. Над його редагуванням працювала спеціально створена комісія, до якої увійшли Ф. Булдовський, В. Щепотьє та З. Курбіновський — діячі руху за автокефалію Православної Церкви на Полтавщині (згодом усі вони стали членами Українського церковного братства на Полтавщині, що ставило собі за мету, зокрема, “дбати про переклад на українську мову і видання книг церковних”, а також про надання мові українських відправ одноманітності, чистоти та величності. як того вимагає важність предмету» [36, с. 192].

Багато молитв проходили редагування перекладу, але є молитви, які комісія перекладала заново. Так, як протягом року молитовник був перевиданий двічі; зокрема, друге видання вийшло накладом 75 тис. примірників, що свідчить про його велику популярність.

Молитовник А. Геращенка належить до типу паралельних видань, де матеріал подано одночасно двома мовами — церковнослов'янською та українською. Виходячи з цього такий підхід сприяв досягненню відразу декількох цілей: з одного боку, — створював умови для апробації та при звичання до українського перекладу, а з іншого боку він дозволяв “повноцінно” молитися церковнослов'янською мовою, роблячи тексти доступними для розуміння простих християн.

У 1860-х роках студент теологічного факультету Віденського університету Іван Пулюй приступив до перекладу молитвослова народною мовою. На той момент він уже склав програму видання народною мовою релігійної літератури та з цією метою організував навколо себе студентське

товариство «Праця» народовецького спрямування, мету якого окреслив у листі до свого приятеля Данила Танячкевича: «...ціль наша єсть вибороти своєму народові поважне становище між іншими народами та не заржавілими списками чубатих дідів наших, а живим словом, русько-українською мовою» [7, с. 121].

1.4 Репертуар молитовників на книговидавничому ринку України

Книговидання - важлива складова духовної культури. Ключовою є роль цієї книги в освіті, вирощуванні, збереженні та просуванні культурних традицій. Ця книга відіграє особливу роль у релігії, особливо в християнстві.

«На сьогодні в Україні працює чимало християнських видавництв, які пропонують вірянам та нецерковним широкий жанровий спектр літератури. Дослідження цієї доволі актуальної теми, зважаючи на активну участь християнських церков у духовній та культурній просвіті українського суспільства, переважно ведеться в лоні самих видавців та медіавників» [50].

Ми проаналізуємо діяльність сучасних українських християнських видавництв на основі релігії та кількості. Беззаперечним лідером у виданні релігійних книг є протестантизм, оскільки головним принципом реформації є лише Біблія, а вона є однією з головних рушійних сил для друку цих сект. Видання та розповсюдження християнської літератури протестанти розглядають як потужний місіонерський та освітній інструмент. Сьогодні в Україні існує понад 30 протестантських видавництв, серед яких «Богомыслие» (Одеса), «Светла Звезда (Київ), «Ездра» (м. Олександрія Кіровоградська обл.), «Книгонош» (Київ), «Смирна» (Черкаси), Колоквіум (Черкаси) і так далі.

«Більшість протестантських видавництв намагаються відшукати свою нішу на ринку релігійної літератури. Зокрема, “Богомыслие” позиціонує себе як видавництво богословське, яке створене для допомоги пасторам і церковним лідерам у їхній роботі. Крім книг “Богомыслие” видає однойменний періодичний (виходить двічі на рік) альманах, що має на меті

розвивати богословську думку російськомовного Євангельсько-баптистського братства» [26].

«Видавництво “Колоквіум” спеціалізується на випуску літератури для богословських навчальних закладів. “Колоквіум” не є структурою якоїсь конкретної конфесії, а у виборі друкованого слова керується порадами міжконфесійних вчених спілок України і Росії, в яких час від часу проводять опитування серед викладачів релігійних навчальних закладів щодо репертуару видань» [24].

«Широкомасштабною є діяльність таких греко-католицьких видавництв, як: “Свічадо”, “Місіонер”, “Нова зоря”, “Апостол”. Зокрема, видавництво “Свічадо” було засноване у 1987 р. з ініціативи українських студентів Люблінського католицького університету в Польщі, які прагнули утвердити духовні цінності в сучасному світі, і свою мету вбачає в євангелізації різних прошарків життя, популяризації християнських вартостей у широкому розумінні» [23].

«Другим у списку найпопулярніших греко-католицьких видавництв є «Місіонер», книги якого – це передовсім катехитичні, літургічні та історико-пізнавальні видання. За останні роки у видавництві вийшло понад 600 найменувань книжок загальним накладом понад 2 200 000 примірників» [29].

Християнська література по-різному досягає потенційних читачів. Майже в кожному видавництві є потужні інтернет-християнські книгарні (наприклад, “Свічадо”, “Молитовник матері”, “Молитовник для людей із вадами зору”, “Імміграційний молитовник” тощо), розвиваються успішно храми, крамниці, каплички й зберігаються. Популярною формою реклами є анонс спеціальних нових публікацій про християнську літературу. Регулярно виходять майже всі християнські журнали, такі як, «Фома в Україні», «Кана», «Слово вчителю» тощо, а також християнські Інтернет-ресурси.

«Для популяризації християнської книги та з метою безпосереднього спілкування з потенційними читачами, Асоціація християнських видавців України проводить виставки. Так, під час “V Всеукраїнської виставки-

ярмарку християнської літератури“, яка відбувалася в часи різдвяних свят у Вінниці у 2012 р., було презентовано низку нових книжок, були заплановані сюрпризи для видавців-учасників, а також лотерея для відвідувачів. В лотерею розіграли чимало книжок, додаткових знижок від видавців та виробників християнських сувенірів» [6].

Слід зазначити, що такий вид виставкового формату для ознайомлення цільової аудиторії з християнськими книгами є дуже ефективним і вітається видавцями та потенційними читачами. Виставка адаптована до великих фестивалів християнства, а також різноманітних освітніх, соціальних та місіонерських церковних заходів, організованих релігійними організаціями, тоді як Християнське видавництво демонструє свої кіоски на світській книжковій виставці.

«Дієвою та такою, що сприяє популяризації християнської книги в суспільстві, є презентація. Зокрема, збіглося в часі, що презентація книги “Таємниці Ватикану“, виданої у “Свічаді“, відбулася саме напередодні останнього дня понтифікату Бенедикта XVI» [45].

Християнські книги проходять різні рівні внутрішньої цензури, перш ніж потрапити до потенційних читачів. Тому для протестантів еталоном надійності змісту цієї книги буде автор, який повинен бути відомим і шанованим церковним діячем або богословом. Одночасно віддається рецензія на книгу (пишуть відгуки, цитати, надруковані зазвичай на останній сторінці обкладинки), та інші знакові фігури протестантів.

Греко-католики:

- 1) послуговуються подібною практикою;
- 2) змістовно та редакційно адаптують книгу для власного читача;
- 3) видають книгу за благословення архієрея.

Редакційний комітет православних видавничих відділів виконує перевірку (цензуру) богослужбових, богословських та духовно-повчальних видань, які готуються до друку щодо їхньої відповідності Священному

Писанню, Переданню і вченню церкви, а на книзі, яка має право, на думку церкви, поширюватися і рекомендуватися вірянам і неуцерковленим, мусить стояти припис «із благословення ... (ім'я ієрарха)».

Християнські видавництва в сучасній Україні впевнено зайняли свій книжковий ринок. За останні роки рівень поліграфії значно покращився, спосіб досягнення книг цільової аудиторії постійно оновлюється, а кількість книг українських письменників постійно збільшується. Якщо говорити, що на початку незалежності нашої країни протестантське видавництво було домінуючим завдяки фінансовій підтримці Заходу, то сьогодні воно взяло на себе провід у багатьох аспектах, особливо у греко-католицькому видавництві, яке краще розуміє психологічні особливості читачів України.

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ РЕДАКТОРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛИТОВНИКА

2.1 Загальна характеристика видавництв, які випускають релігійні видання (молитовники)

Видавництво — це підприємство, створене відповідно до відповідної організаційно-правової форми, основним змістом якого є підготовка, виготовлення та реалізація електронної й друкованої продукції та зведених видань.

Тому ми обрали п'ять видавництв, які спеціалізуються на релігійних виданнях, а саме молитовниках, і описали їх загалом та проаналізували за функціями.

Видавництво «Свічадо» розпочало свою діяльність у 1987 році, коли Греко-католицька церква все ще діяла підпільно і таємно розповсюджувала свої видання. Очевидно, що на заході України, особливо у Львові, існує велика потреба в книгах про етикет, духовній літературі та пісенниках.

З 1992 р. видавництво працює легально і видає велику кількість високоякісних видань, включаючи подарунки, інструкції з етикету та закони про класифікацію для керівництва хрещеними. Книги "Свічадо" недорогі, якісні та красиві.

«Свічадо» видає щоквартальний міжнародний богословський журнал «Сопричастя» та дитячий журнал «Зернятко» з 2001 року. У 2005 році вийшов журнал "Сто талантів" для підлітків. З 2012 року видавництво видає християнські журнали для родини «Кана». На початку 2012 року було видано понад 1200 книг загальним тиражем понад 6 мільйонів примірників.

«Видавництво «Свічадо» охоплює дуже широкий спектр літературних творів: релігія, філософія, психологічні публікації, молитовники, книги про етикет, традиції, література, мистецтво та мистецькі видання, альбоми. Теми підготовки до шлюбу, сім'ї та батьківства особливо широкі. Свічадо щомісяця видає журнал "Зернятко" для дітей та "Сто талантів" для підлітків» [23].

Їхніми партнерами сьогодні є: Український Католицький Університет, Українська Греко-Католицька церква, львівська Духовна семінарія Святого Духа, Журнал «Патріарх», Релігійно-інформаційна служба України (РІСУ), Паломницько-Реколекційний Центр «Рафаїл», Радіо «Дзвони», «Світанок», «Воскресіння», Львівська єпархія УГКЦ, Фонд св. Володимира та інші духовні заклади та інституції.

Слід зазначити, що за останні роки, за словами керівника видавництва Богдана Трояновського, в книгах Свічадо є багато українських письменників. Вони є авторами дитячих книг, творів мистецтва, художніх матеріалів, біографічних публікацій, молитовників, сімейних та батьківських книг. Трояновський сказав: «На жаль, мало хто з українських письменників поєднує такі знання, як психологія чи педагогіка, з християнським світоглядом та володінням пером» [48, с. 30].

За формою власності: видавництво «Свічадо» є приватне, адже діє на основі приватної власності.

За формою об'єднання майна: (ТОВ) товариство з обмеженою відповідальністю.

За способом формування статутного фонду: унітарне, тому що створилось за рішенням однієї особи.

За економічною природою господарювання: комерційне, тому що основна ціль — отримання прибутку.

За обсягом випущеної продукції: велике видавництво, адже випускає понад 400–500 тис. назв книг протягом року.

За читацьким колом: видавництво випускає продукцію для широкого кола читачів.

За знаковим принципом: паперова, адже більшу частину займає текст.

За структурною підпорядкованістю: самостійне видавництво, тому що видавництво є юридичною особою, яка має відокремлене майно, печатку тощо.

Видавництво «Добра Книжка» — приватне католицьке видавництво. Засноване у Львові в 1920 році. Засновник і видавець — О. Мох; планує видавати хорошу книгу, засновану на християнському світогляді. У 1939 році воно тимчасово припинило свою діяльність. До 1939 року було видано 133 книги.

Видавало:

- ✓ оригінальну та перекладну літературу, переважно релігійного, науково-популярного та історичного змісту;
- ✓ кварталники серіями: «Б-ка істор. повістей», зокрема книги «Пригоди запорожських скитальців» В. Будзиновського, «Кужіль і меч» (обидві – 1927) та «Лицар у чорнім оксамиті» (1929) А. Лотоцького;
- ✓ у серії "Наша релігія" (з 1928) — теологічні підручники, книги релігійно-морального характеру для інтелігенції, проповіді ("Католицький парадокс" Р. Бензена);
- ✓ серія "Цікаві історії", що виходить кожні три місяці;
- ✓ серія "Цікаві пригоди" — раз на два місяці, включаючи українських та зарубіжних письменників ("Знак розбитого меча" Г. Честертон, "Перша ніч" Б. Полянича, "Прокляті часи" Б. Гомзин);
- ✓ неперіодично виходила серія "Для світла" (інформаційні брошури для людей).

Виходили кварталники «Добра книжка» (1926–1929), в Австрії — «Життя і слово» (1948–1949).

За формою власності: видавництво «Добра книжка» є приватне, тому що діє на основі приватної власності.

За формою об'єднання майна: ТОВ (товариство з обмеженою відповідальністю релігійне позаконфесійне).

За способом формування статутного фонду унітарне, тому що створилось за рішенням однієї особи.

За економічною природою господарювання: комерційне, тому що основна — ціль отримання прибутку.

За обсягом випущеної продукції: середнє видавництво, тому що випускає від 10 до 40 книг протягом року.

За читацьким колом: видавництво випускає продукцію для дітей.

За знаковим принципом: паперове, тому, що більшу частину займає текст на папері.

За структурною підпорядкованістю: самостійне видавництво.

«Видавництво «Апостол» розпочало свою діяльність в Івано-Франківську в 2006 р. Єпископом славної пам'яті на той час був Софрон Мудрий, ЧСВВ Греко-Католицької Церкви в Україні. Його місія — видавати книги та журнали. Видавництво прагне допомогти парафіяльному священику відновити життєздатність своєї парафії через провідні та біблійні публікації й матеріали у співпраці з молоддю та молитовними групами Апостольської Церкви» [30].

Видаючи книги, вони прагнуть допомогти парафіяльним священикам відновити життєву силу своєї парафії за допомогою матеріалів, що допомагають формувати їх віру: євангелізація та Біблія, робота з молоддю, чоловіками та жінками в групах. Їхні книги підходять для людей різного віку. Вони запалили любов до Бога і церкви та відновили віру.

Вони є частиною апостоляту мирян та духовенства в Церкві й для Церкви. Видавництво «Апостол» є складовою місії «Апостол».

За час свого існування видавництво сформувало такі категорії літератури: "Бестселери", "Новизна", "Молитви", "Євангелісти", "Психологія", "Діти", "Духовне життя", "Парафіяльна" група ".

За формою власності: видавництво «Апостол» є приватне, адже діє на основі приватної власності.

За формою об'єднання майна: (ТОВ) товариство з обмеженою відповідальністю.

За способом формування статутного фонду: унітарне, адже створилось за рішенням однієї особи.

За економічною природою господарювання: комерційне, тому що основна ціль — отримання прибутку.

За обсягом випущеної продукції: велике видавництво, адже випускає до 150 назв книг протягом року.

За читацьким колом: видавництво випускає продукцію для широкого кола читачів.

За знаковим принципом: паперове, адже видавництво передає інформацію на папері.

За структурною підпорядкованістю: самостійне видавництво, тому що видавництво є юридичною особою, яка має відокремлене майно, печатку тощо.

Видавництво «Фоліо» — українське видавництво, створене у 1991 році. Сфера дії включає романи, дитячу, науково-популярну, релігійну, довідкову літературу та прикладну літературу. Видання класичної та сучасної української та перекладної літератури українською та російською мовами. Засновником та генеральним менеджером видавництва є Олександр Красовицький. Першими роботами, опублікованими Фоліо, були роботи Джека Лондона, Жоржа Сенда, Генріка Сенкевича, Жуля Верна та Генрі Хаггарда.

Це одне з найбільших видавництв в Україні та існує на книжковому ринку вже 30 років. Вони розробили та готуються видати понад 100 серій книг у різних жанрах та темах. Це роботи авторів із США, Німеччини, Великобританії, Китаю, Португалії, Франції, Іспанії, Італії, Хорватії, Норвегії, Швейцарії, Бельгії, Польщі, Туреччини, Словенії, Фінляндії, Японії та інших країн.

У 2003 р. Фоліо випустив 458 нових книг загальним тиражем понад 2,7 млн. Примірників. До 2004 року «Фоліо» видав понад 16 000 книг, які були продані в Україні та за кордоном, у тому числі в Росії та інших країнах. У 2017 році з'явилося близько 350 нових публікацій, а в 2018 - близько 450

нових. У 2019 році видавництво Фоліо видало 512 книг. Загальний тираж – 624 768.

За формою власності: видавництво «Фоліо» є приватне, тому що діє на основі приватної власності.

За формою об'єднання майна: ТОВ (товариство з обмеженою відповідальністю).

За способом формування статутного фонду: унітарне, адже створилось за рішенням однієї особи.

За економічною природою господарювання: комерційне, тому що основна його ціль — отримання прибутку.

За обсягом випущеної продукції: велике видавництво, адже випускає понад сто назв книг протягом року.

За читацьким колом: видавництво випускає продукцію не тільки для школярів, а також для читачів різного віку.

За знаковим принципом: паперове, адже видавництво передає інформацію на папері.

За структурною підпорядкованістю: самостійне видавництво, тому що видавництво є юридичною особою, яка має печатку, відокремлене майно, тощо.

Видавництво «Братське» було створено 2009 року.

Видавництво «Братське» виникло у 2008-му році з ініціативи Київського молодіжного православного братства святого Бориса та Гліба. Першим видавничим проєктом групи ентузіастів було упорядкування серії «Християнська читанка» ("Весняна книжка", "Літня книжка", "Осіньна книжка", "Зимова книжка", "Золота книжка"), яка охопила віршами й оповіданнями більшість свят річного кола. За тим вийшла низка святочних видань про Різдво, Святого Миколая та про Великдень: "Різдвяна чудасія" (2010), "Дарунок святого Миколая" (2012), "На Великдень" (2013), "Медяник для Миколая" (2013), збірник вертепів та колядок "Іде зірда чудна" (2012), книжка Оксани Луцевської про Різдво для найменших "Вовчик-колядник"

(2013). З богослужбової літератури побачили світ книжки "Молитовник для молоді" (2013) та "Великий покаянний канон св. Андрія Критського" (2013).

На сьогодні у "Братському" сформувались три видавничі напрямки:

1. Створення якісної християнської дитячої літератури.
2. Добра дитяча література для світського ринку, зокрема книжки-білінгви.
3. Книжки для активних християн (богослужбові, катехитичні, богословські).

У видавництві «Братському» є багато перекладачів і українських відомих дитячих письменників (Г. Кирпа, В. Вздольська, В. Чернишенко, О. Луцевська, З. Живка, Ю. Смаль, Н. Гербіш, Гю Манів, І. Хомин, Н. Малетич та багато інших).

Оксана Була, Світлана Балух, Анна Сарвіра, Мар'яна Качмар, Ольга Гаврилова, Віолетта Борігард, Марі Кінович — це українські ілюстратори, які створили ілюстрації для їхніх книжок.

За формою власності: видавництво «Братське» є приватне, тому що діє на основі приватної власності.

За формою об'єднання майна: ТОВ (товариство з обмеженою відповідальністю).

За способом формування статутного фонду: унітарне, адже створилось за рішенням однієї особи.

За економічною природою господарювання: комерційне, тому що основна його ціль — отримання прибутку.

За обсягом випущеної продукції: мале видавництво, адже випускає понад 10 назв книг протягом року.

За читацьким колом: видавництво випускає продукцію не тільки для школярів, а також для читачів різного віку.

За знаковим принципом: паперове, адже видавництво передає інформацію на папері.

За структурною підпорядкованістю: самостійне видавництво, тому що видавництво є юридичною особою, яка має печатку, відокремлене майно, тощо.

Тому ми можемо зробити висновок, що усі проаналізовані видавництва є приватними. З точки зору економічної природи управління, всі видавництва мають комерційний характер, а у формі об'єднання майна: ТОВ. За знаковим принципом усі видавництва є текстовими, а за структурою підпорядкованості самостійними. Щодо випуску, серед аналізованих видавництв є великі та середні видавництва, а відповідно до методу формування статутних фондів існують як і унітарні, так і корпоративні видавництва. Хоча між аналізованими видавництвами є деякі відмінності, їх усіх об'єднує той факт, що всі вони випускають високоякісні релігійні видання (тобто молитовники).

2.2 Специфіка норм редагування релігійної літератури

В історії різних письмових та релігійних традицій рано чи пізно з'явиться низка подібних питань, пов'язаних з правильністю основних релігійних текстів та дотриманням їх першоджерел. Оскільки втрата або спотворення священного змісту видається дуже небезпечним фактом для вірян, усі релігійні традиції вимагають не лише письма, але й складання основних книг віри.

Зазвичай лідери різних конфесій повинні узгодити канонічний перелік творів, перш ніж вони зможуть скласти загальну думку про словниковий запас і структуру тексту кожного уривка Біблії, що є частиною цієї доктрини.

Загалом процес редагування та публікації для створення книжкової версії релігійної літератури навряд чи відрізняється від відповідних етапів підготовки та публікації інших видів літератури. Залежно від типу релігійного видання, його можна редагувати відповідно до суворих правил, встановлених церквою, або можна припустити творчий редакційний зміст. Однак ми не повинні забувати, що навіть у цьому випадку редактори повинні спочатку пам'ятати про всі обмеження втручання в релігійні твори.

«У видавничо-редакційному процесі релігійних ЗМІ, які є офіційними органами зареєстрованої релігійної організації (конфесії), редактор повинен враховувати норми тієї релігії, яку сповідує його організація. Норми редагування релігійної літератури встановлюють уповноважені релігійні органи, офіційно зареєстровані в Міністерстві юстиції України. Як правило, ці норми зафіксовані в письмовій формі. Здебільшого, вони суворіші та більш категоричні, ніж політичні» [20, с. 150].

Те саме можна сказати і про книжкові видання, особливо щодо врахування норм тієї релігійної конфесії, до якої належить видання.

Особливість публікацій релігійної літератури полягає в непослідовному оформленні видань, особливо вихідних даних та інформації, а вихідні дані несумісні із загальноприйнятими нормами відповідних стандартів. Релігійні книги, видані до 1991 р., як правило, не містять жодної інформації про місце видання, час видання тощо.

Основна концепція редагування релігійної літератури — класика. По-перше, редактор повинен переконатися, що матеріали в книзі відповідають релігійним нормам, заявленим організацією, яка видала книгу.

«У Великому енциклопедичному словнику є таке визначення поняття: канон — (від грецького. *kanon* - норма - правило), зведення положень, що мають догматичний характер:

1) біблійський канон — сукупність книг Біблії, що визнаються церквою “боговдохновенними“, вживаними в богослужінні як “Священне писання“. Канони православної, католицької, протестантської церков дещо розрізняються складом творів;

2) церковний канон — правила в області догматизму, культу, організації церкви, зведені християнською церквою в закон;

3) все, що твердо встановлене, стало загальноприйнятим». [27].

Більш детальне визначення, яким слід послуговуватись редакторів під час редагування канонічної релігійної літератури, є у Словнику церковних термінів:

Канон (грец. κανών — «правило, норма, зразок», буквально — «палиця»; лат. canon) — порядок, установлений апостолами, Вселенськими та помісними соборами й Отцями Церкви, церковною Святою Традицією, що стосується внутрішнього устрою християнської церкви і правил її стосунків ззовні з іншими; основні релігійні приписи. Слід відрізнати від догматичних постанов (оросів). Канони є джерелом і виявом культу віровчення й церковного права, зразком діяльності та світогляду.

Канон розділений на кілька пісень, кожна з яких складається з ірмосу та 46 проводів (деякі пісні канон мають більше проводів, наприклад, їх є до 30 в Андріївському хорі на Криті). Тема кожної пісні — це пісня з Біблії (у давнину цю пісню читали до пісні канон, але в наш час вона читалася лише під час Великого посту). Кількість пісень у канон може становити 3, 4, 8 та 9. Канон з трьох та чотирьох пісень використовується для служб Великого посту та П'ятидесятниці. Існує лише одна з дев'яти пісень — Андрій Критський «Велика Сан-Гармата».

«Вісім пісень — це дев'ять пісень, з яких була пропущена друга пісня. Ірмос — це смисловий зв'язок між змістом біблійної пісні та канонічною темою, виражений у формі пластид. Між 8-м та 9-м піснями вранці, пісня матері Божої "Душа моя звеличила Господа ..." (Лука 1; 46-55) та пісня прослави матері Божої "чесний Qilu Чим ... ". Як жанр "Канон" з'явився в середині VII століття. Первісним каноном був Св. Крит та Св. Андрія та Св. Андрія Іоанна Дамаскіна» [28].

Оскільки видавці, які беруть участь у релігійних організаціях, так чи інакше беруть участь у виданні релігійної літератури, редактори з відповідною духовною освітою можуть редагувати цей тип літератури. Кожна релігія у світі, кожен напрямок чи напрямок основних релігій має свій канон і догму, ці доктрини та догми включені у відповідні релігійні тексти, наприклад: Кодексом канонів Східних Церков, оприлюдненим папою Іоаном Павлом II 18 жовтня 1990 р. Нікейський символ віри в редакції Другого Всесвітнього Собору, Кодекс канонічного права (Codex Iuris Canonici) та

інші. Свідоме відхилення від догми (повне неприйняття чи інша інтерпретація) називається єресю і навіть може призвести до релігійних конфліктів.

Догма приймається і освячується вищим духовенством певної релігії. Свідоме відхилення від догми (повне неприйняття чи інша інтерпретація) називається єресю і навіть може призвести до релігійних конфліктів.

Загальні норми редагування релігійної літератури, які допоможуть редакторам, які не отримали належної релігійної освіти, зрозуміти ситуацію та усвідомити необхідність посилання на релігійні тексти, що містять релігійні парадигми та догми.

1. Будь-яке видання релігійної літератури повинне редагуватися відповідно до канону, догми та закону певної релігії, секти, поточних справ тощо. Тексти, пояснювальні та інші матеріали, що суперечать відповідним нормам, догмам, правилам та законам, слід вилучати з тексту.

2. Релігійні видання не повинні містити приниження чи дискримінації прихильників інших релігій та тих, хто заявляє, що є іншою релігією.

3. Якщо великі літери вживаються на початку певних слів (не властивих усім іншим типам літературних творів), але якщо це записано у відповідних церковних документах, релігійних текстах, це вважається неправильним.

Редактори повинні стежити за дотриманням інших релігійних норм у конкретних релігійних посиланнях. Наприклад, "Біблійний богословський словник", "Біблійний словник". Енциклопедія "Церковний словник" — це християнство. Однак слід мати на увазі, що відмінності в написанні слів і навіть у використанні прийменників можуть бути в одній і тій же релігії, в різних конфесіях, таких як католицька та православна. Отже, це неможливо орієнтуватися на одного. Усі тенденції та напрямки цієї релігії встановлюють єдиний стандарт, не кажучи вже про різні релігії.

2.3 Робота редактора над мовою і стилем молитовника

«Редагування — процес підготовки авторського рукопису до друку. Його здійснює редактор — людина, яка забезпечує необхідну якість рукопису. Однак саме розуміння редакторської роботи не завжди однозначне. Одні автори зводять редагування до усунення недоліків рукопису, доведення його до кондиції. За такого підходу діяльність редактора зводиться тільки до усунення недоліків тексту. За іншого підходу редагування розуміється як критичний аналіз призначеного до видання доробку з метою його правильної оцінки й допомоги авторові в удосконаленні змісту і форми твору заради інтересів читача і суспільства» [33, с.19].

За словами Т. Маркова, «сучасні редактори — це творці ідей, перші читачі та перші помічники автора. Ефективність їхньої роботи оцінюється суспільством, тому перед цим вони постійно ставлять питання: що опублікувати, як опублікувати, на якій підставі і як формується авторський корпус і як взаємодіяти з автором. На всіх етапах реалізації видавничої концепції та використання певної книги» [19, с. 63].

Лінгвістичний аналіз поєднує тематичний та логічний аналіз із формою та змістом твору. Він включає розгляд тексту з точки зору правопису, граматики, словникового запасу, синтаксису, пунктуації, стилю та стилістичної якості.

Робота над стилем твору і мовою виконується в такій послідовності. В літературному матеріалі редактор аналізує послідовно лексичні засоби, синтаксичні види зв'язків та одиниці тексту, пунктуаційні оформлення, стилістичні прийоми, виявляє в тексті стильові особливості (але ознаками функціональних стилів) і порушення мовних норм.

Формування вимог до мови й стилю молитовника визначається комплексом критеріїв оцінки. Мова, яка робить книгу зрозумілою для читача, має бути:

- правильною;

- чистою (не містить діалектизмів, варваризмів, жаргонізмів, слів паразитів, вульгаризмів та інших);
- виразною (це такі особливості її структури, що викликає і підтримує інтерес читача);
- ясною (доступність мови для розуміння під час читання тексту);
- точною (забезпечення відповідності висловлювань автора його думкам, адекватна співвіднесеність описаного вжитих слів або синтаксичних конструкцій із дійсністю);
- логічною (полягає у вивоженості слів між словами та між реченнями у тексті);
- лаконічною (уникнення багатослів'я, розтягнутості, довгих речень, складних синтаксичних конструкцій, наведення однакових прикладів);
- багатою (використання великої кількості різних мовних одиниць).

«Процес роботи ускладнюється тим, що об'єкти мовностилістичного аналізу взаємопов'язані. Так, вибір мовних засобів пов'язаний зі стилевими й стилістичними якостями твору, синтаксичним ладом авторської мови. пунктуаційне оформлення тексту повинно відповідати його функціонально-стильовими особливостями» [31].

Для молитовників характерні різноманітні стильові недоліки:

- ✓ неправильні узгодження присудків з підметами, дієсловами та інші;
- ✓ кількаразові й невиправдані повтори слів;
- ✓ неточності у визначеннях і положеннях;
- ✓ канцеляризми, формальна бюрократична мова;
- ✓ русизми — в українському тексті й українізми — у російському тексті;
- ✓ перенасиченість тексту іноземною термінологією;
- ✓ побутова лексика;

- ✓ багатослівність, розмовна подача друкованого тексту;
- ✓ сухість і нецікавість тексту;
- ✓ невеликий словниковий запас;
- ✓ непогодженість.

«Загальна оцінка мови й стилю з урахуванням специфіки твору і відео-типологічних характеристик видання зображає ступінь відповідності форми твору його змісту. На підставі цієї оцінки робиться висновок про придатність або непридатність літературного матеріалу до публікації, необхідності й можливості доопрацювання його форми. Напрямки доопрацювання мови й стилю в цьому плані визначаються щодо виявлених недоліків твору і припускають його вдосконалення. Це може бути підвищення інформативності, посилення стильових і стилістичних якостей різних типів текстів в орієнтації на предмет викладу, вид літератури, жанр твору, коригування мовних засобів з урахуванням їх стилістичної диференціації та мотивованого вибору, підвищення мовної культури тексту і багато іншого» [31].

Щоб редактор перевіряв і виправляв орфографічні, синтаксичні, граматичні, пунктуаційні, стилістичні та інші неточності, потрібно щоб матеріал відповідав нормативним вимогам лінгвістики.

«Удосконалення форми твору має сприяти підвищенню його інформативності та ефективності, що передбачає відповідність сприйняття конкретної групи читачів. Йдеться в першу чергу про розуміння кожного слова і фрагментів тексту приватного і концептуального значення. Причому взаємозв'язок того й іншого неоднозначна. Читач може осмислити значення кожного слова, але не зрозуміти думки, висловлюваної автором, і, навпаки, думка може бути зрозуміла, якщо значення не всіх слів знайоме читачеві. Оптимальна форма матеріалу передбачає відповідність тексту здатності до сприйняття і ступеня підготовленості потенційного читача. Якщо цього немає, твір може бути зрозумілим читачем зі спотвореннями» [31].

2.4 Робота редактора над художньо-технічним оформленням та поліграфічним втіленням молитовника

Робота з автором — одне з найважливіших і найскладніших завдань редактора. Ефективний пошук перспективних авторів, уміння налагодити з ними співпрацю, подолати труднощі комунікації, сприяти творчій результативності наряду визначають успішність видавництва. Складність такої роботи обумовлена тим, що редакторіві потрібно бути не лише фахівцем високого класу у своїй галузі, а разом із тим ще й психологом, юристом, менеджером, тобто – зробити комунікацію з автором найбільш сприятливою для стимулювання творчого процесу, правильно оформити відносини документально, організувати діалог автора з усіма членами редакції тощо.

Художньо-технічне оформлення належить до спеціального редагування. Здійснюють його працівники.

«Процес художнього редагування включає:

- змістову відповідність видання художньому та поліграфічному оформленню;
- замовлення художнього оформлення видання;
- оцінку ескізів і пробних відбитків елементів художнього оформлення обкладинки» [25].

«Редактор має проконтролювати щоб зміст відповідав обкладинці, а також, щоб він був характерним для тієї вікової категорії та типу видання, на яку розрахована дана книжка. Технічне редагування передбачає детальне втілення в матеріалі художнього і графічного задуму видання:

- ❖ технічні параметри складання та верстки;
- ❖ шрифтову палітурку складання;
- ❖ величину та гарнітуру шрифтів;
- ❖ відступи;
- ❖ спуски;
- ❖ підверстки» [25].

❖ Художньо-технічне редагування охоплює всі роботи, пов'язані з переводом змісту інформації у графічну форму з урахуванням нормативних документів: від часу, коли авторський оригінал поступив у редакцію, до рекомендацій поліграфічному підприємству.

«Художній редактор розробляє проект оформлення, слідкує за графічно-стильовими елементами видання, а технічний редактор задумане оформлення шляхом умовних знаків і позначень перекладає мовою, зрозумілою робітникам поліграфічного підприємства» [51 с. 420].

РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ МОЛИТОВНИКІВ НА КНИГОВИДАВНИЧОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

3.1 Аналіз молитовника «Твій і мій хрест» видавництва «Свічадо»

Релігійне видання «Твій і мій хрест» — це молитовник для дітей, він дарує радість душі.

Опис цього молитовника: «Господи Ісусе, ми прагнемо пройти слідами Твоєї останньої дорого на землі. Щоб ми, пізнавши Твою любов, що привела Тебе на Хрест, запалали любов'ю до Тебе і виконали Твою волю в нашому житті, якою є хрест, що Ти нам дасш».

Художньо-технічне оформлення і поліграфічне втілення молитовника:

- за форматом: мале, тому що має формат 70x100/16;
- за наявністю ілюстрацій: ілюстроване;
- папір видання: офсетний (застосовується для друку ілюстративно-текстових, художніх багатоколірних видань);
- обкладинка видання: м'яка глянцева (виготовлена на паперовій основі, поверхня ламінована).

Текст видання є чітко структурований, адже поділяється на основний та додатковий, гарнітура «Cambria». Заголовки виділенні жирним накресленням, того ж самого кегля що й основний текст. Додатковий текст набраний кеглем меншим, ніж основний.

Мова цього молитовника характеризується доступністю інформації. Також є правильною, тому, що відповідає усім нормам мови. А саме: орфографічним, граматичним і лексичним. Увесь текст написаний лаконічною, простою мовою, не перевантажений цитатами та художніми засобами, вся інформація однаково важлива, вона є точною. Також мова є чистою, адже не містить діалектизмів, варваризмів, жаргонізмів, слів паразитів, вульгаризмів. Мова та стиль викладу виправдані читацькою аудиторією видання.

Отже, зробивши аналіз мови та стилю, художньо-технічного оформлення та поліграфічне втілення молитовника «Твій і мій Хрест» можна

дійти до висновку, що в загальному молитовник розроблений добре та зручно. В основному видання поєднує у собі високу інформативність із простотою.

3.2 Аналіз молитовника «Ангел Господній» видавництва «Добра книжка»

Релігійне видання «Ангел Господній» — це молитовник для дітей 5-9 років. У набоженстві “Ангел Господній” подається історія виникнення та розвитку Марійської практики у формі трьох Богородице Діво, які відмовляємо три рази на день.

Художньо-технічне оформлення і поліграфічне втілення молитовника:

- ✓ за форматом: мале, тому що має формат 70х100/64;
- ✓ за наявністю ілюстрацій: ілюстроване;
- ✓ папір видання: офсетний;
- ✓ обкладинка видання: м’яка глянцева (виготовлена як правило, зі звичайного паперу).

Текст релігійного видання тільки основний, гарнітура «Times New Roman». Заголовки виділенні жирним накресленням, тієї ж самої гарнітури, що й основний текст.

Мова даного молитовника є доступною і легкою. Також є логічною, оскільки, не суперечить поєднанню слів; правильний порядок слів; правильний зв’язок окремих висловлювань у тексті; позначення переходів від однієї думки до іншої; чіткість та достатність аргументації; об’єктивність показ фактів дійсності, їх зв’язків та відношень.

Текст написаний лаконічно, не перевантажений цитатами та художніми засобами, вся інформація є точною. Мова та стиль викладу виправдані читацькою аудиторією видання.

Отже, зробивши аналіз мови та стилю, художньо-технічного оформлення та поліграфічне втілення молитовника «Ангел Господній» можна дійти до висновку, що мова і стиль є зрозумілою. Видання поєднує у собі високу інформативність із простотою та логічністю викладу. Серед

помічених недоліків — це чорно-білі ілюстрації, що деколи ускладнюють сприйняття змісту.

3.3 Аналіз молитовника «Мій кишеньковий молитовник» видавництва «Апостол»

Релігійне видання «Мій кишеньковий молитовник» — це молитовник для широкого кола читачів. Збірник щоденних молитов, молитов на вервиці, молитов у повсякденних потребах. До молитовника входить також катехизмова частина та іспит сумління. Родзинкою цього молитовника є настанови для щоденного життя християнина за Євангелієм.

Художньо-технічне оформлення і поліграфічне втілення молитовника:

- за форматом: мале, тому що має формат 70x85/125;
- за наявністю ілюстрацій: неілюстроване;
- папір видання: офсетний;
- обкладинка видання: м'яка глянцева (виготовлена на паперовій основі, поверхня ламінована).

Молитовник є чітко структурований, адже складається з чотирьох частин: у першій частині розповідається про щоденні молитви, у другій про вечірні, у третій про сповідь і причастя, у четвертій знаходяться різні молитви.

Текст цього видання тільки основний, його гарнітура «Myriad Pro». Заголовки виділенні жирним накресленням і тієї ж самої гарнітури, що й основний текст.

Мова аналізованого молитовника є доступною та легкою. Увесь текст написаний лаконічно, адже немає багатослів'я, розтягнутості, довгих речень, складних синтаксичних конструкцій, наведення однакових прикладів; та просто, щоб читачу легко та зрозуміло сприймалась інформація.

Текст не перевантажений цитатами та художніми засобами, вся інформація однаково важлива, вона є достовірною та точною. Мова та стиль викладу виправдані читацькою аудиторією видання.

Отже, зробивши аналіз мови та стилю, художньо-технічного оформлення та поліграфічне втілення молитовника «Мій кишеньковий молитовник», можемо сказати, що в загальному молитовник розроблений добре та зручно. В основному видання поєднує у собі високу інформативність із простотою, завдяки чому надасть читачеві потрібну інформацію.

3.4 Аналіз молитовника «Молитовник» видавництва «Фоліо»

Релігійне видання «Молитовник» — до нього увійшли початкові, ранкові, вечірні молитви, канони, правило до Причастя, молитви після Причастя, а також молитви на різні потреби.

Художньо-технічне оформлення і поліграфічне втілення молитовника:

- за форматом: мале, тому що має формат 70х90/64;
- за наявністю ілюстрацій: ілюстроване (чорно-білі ілюстрації);
- папір видання: газетний, тому що папір трошки забарвлений та в ньому вміст деревної маси становить не менш як 70%;
- обкладинка видання: тверда (виготовлена з покритою матерією картону).

Молитовник є чітко структурований, адже складається з восьми частин:

- 1) початкові молитви;
- 2) вечірні молитви;
- 3) ранкові молитви;
- 4) канони;
- 5) правило до причастя;
- 6) молитви після причастя;
- 7) пасха Христова;
- 8) молитви на різні потреби.

Крім розподілу тексту на розділи, у виданні є більш деталізований розподіл на значеннєві частини, абзаци й речення, які вимагають спеціального пророблення. Також варто пам'ятати, що надмірне дроблення

тексту утрудняє його сприйняття. Тому всі абзаци є обґрунтованими та зводяться до викладу однієї думки.

Текст видання тільки основний. Заголовки виділені жирним накресленням, тієї ж гарнітури що й основний текст.

Мова молитовника є доступної й легкою для сприйняття. Також немає повторів. Увесь текст написано простою мовою не перевантажений цитатами та художніми засобами, вся інформація однаково важлива, вона є точною. Текст є завершеним і являє собою деяку цілісність. Мова та стиль викладу виправдані читацькою аудиторією видання.

Отже, зробивши аналіз мови та стилю, художньо-технічного оформлення та поліграфічне втілення молитовника «Молитовник» можна дійти до висновку, що в загальному молитовник розроблений добре та зручно. В основному видання поєднує у собі високу інформативність із простотою.

3.5 Порівняльна характеристика аналізованих видань

Проаналізувавши обрані мною молитовники можна зробити такі висновки:

1. За форматом усі молитовники є малими (вони зручні у використанні).
2. Ілюстрації є у молитовниках: «Твій і мій хрест», «Ангел Господній» та «Молитовник». Вони є різними, у виданні «Твій і мій хрест» кольорові, а у «Ангел Господній» і «Молитовник» чорно-білі. Ці ілюстрації доповнюють зміст основного тексту. У виданні «Мій кишеньковий молитовник» ілюстрацій немає.
3. Папір у молитовниках: «Ангел Господній», «Твій і мій хрест» та «Мій кишеньковий молитовник» є офсетний, а у «Молитовник» газетний.
4. Обкладинка у виданні «Молитовник» є твердою, тому що виготовлена з картону, а у «Твій і мій хрест», «Ангел Господній» та «Мій кишеньковий молитовник» м'яка, глянцева, адже виготовлена на паперовій основі.
5. У виданнях текст основний, тільки у молитовнику «Твій і мій хрест» текст поділяється на основний і додатковий.

6. Заголовок у молитовниках виділенні жирним накресленням.

7. Гарнітура у цих виданнях є різною.

8. Мова цих молитовників є зрозумілою, лаконічною, простою і зрозумілою у сприйманні. Текст не перевантажений цитатами.

3.6 Рекомендації щодо вдосконалення роботи редактора над молитовником

Виданням збірок релігійної літератури займаються видавництва, які причетні до релігійних організацій, редагуванням такої літератури виконують редактори, які мають певну духовну освіту.

«Кожна релігія світу, кожен напрямок чи течія у складі основної релігії мають свої власні канони та догми, закріплені у відповідних релігійних текстах, наприклад, Кодексом канонів Східних Церков, оприлюдненим папою Іоаном Павлом II 18 жовтня 1990 р. Нікейський символ віри в редакції Другого Всесвітнього Собору, Кодекс канонічного права (Codex Iuris Canonici) та інші» [52, с. 48].

Догма прийнята і освячена вищим духовенством певної релігії. Свідоме відхилення від догми (повне неприйняття чи інша інтерпретація) називається ересью і навіть може призвести до релігійних конфліктів.

Виходячи з цього, у своїй роботі вважаю доцільним сформулювати лише загальні правила редагування релігійних документів, що допоможе редакторам без належної релігійної освіти зрозуміти ситуацію та усвідомити необхідність посилання на релігійні тексти, які закріплені в канонах догми.

✓ Будь-яка версія релігійних документів повинна редагуватися відповідно до канону, догми та закону певної релігії, конфесії, чинності тощо. Тексти, інструкції та інші матеріали, що суперечать відповідним нормам, догмам, правилам і законам, слід вилючати з тексту.

✓ Релігійні видання не повинні містити образ та дискримінації щодо інших релігій та їх послідовників.

✓ Релігійне видання немає містити цитати й художні засоби.

✓ Мова має бути зрозумілою і доступною для читача.

✓ Мова повинна забезпечити однозначний запис інформації і її наступне досить повне і 48реса розпізнавання.

✓ Використовуйте великі літери на початку деяких слів, що не характерно для всіх інших видів літературних творів. Якщо воно буде включено до відповідних церковних документів, релігійних текстів, це не буде визнано неправильним.

Редактори повинні контролювати дотримання інших релігійних норм у конкретних релігійних посиланнях. Наприклад, «Словник Біблійного богослов'я», «Библейский словарь. Энциклопедический словарь», «Словарь церковных терминов», застосовний до християнства. Однак слід пам'ятати, що відмінності в написанні слів і навіть у використанні прийменників можуть бути в одній і тій же релігії – в різних конфесіях, таких як католицизм та православна. Тому неможливо сформулювати єдині норми для релігії, не кажучи вже про всі тенденції та напрямки різних релігій.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі ми проаналізували релігійні видання, а саме молитовники на книговидавничому ринку України і зробили детальну характеристику видавництв.

У першому розділі ми висвітлили інформацію, яка розкриває теоретичні питання релігії, релігійної літератури, її класифікацію та специфіку. Також вказали типологічну особливість християнства і християнської літератури та загальну характеристику молитовників. Подали репертуар молитовників на книговидавничому ринку України. Зосередили увагу на таких питаннях як історія, основні тематичні напрямки, статистика тощо.

Дослідження понять «релігія», «молитовник», «християнство» та «сфера релігії» включало аналіз походження цих понять, їхнього змістовного наповнення, функцій, структурної будови й визначати її як частину духовної сфери життя суспільства.

З'ясовано, що молитовник —це збірник молитв до яких входять богослужбові читання, де описано літургію релігійних служб.

У другому розділі подали дослідження стану та специфіки видавництв, які видають релігійну літературу, а саме молитовників. Розглянули аналіз редагування мови, стилю, художньо-технічного оформлення та поліграфічного втілення молитовників.

Проаналізовані нами видавництва є:

- 1) за формою власності є приватними;
- 2) за формою об'єднання майна: ТзОВ (товариство з обмеженою відповідальністю);
- 3) за економічною природою господарювання: комерційні, адже їхня основна ціль — отримання прибутку;
- 4) за способом формування статутного фонду є унітарні, тому що створились за рішенням однієї особи;
- 5) за знаковим принципом є паперові, адже передають інформацію на папері;

б) за структурою підпорядкованості є самостійними, тому що усі видавництва є юридичною особою, яка є зареєстрована в державному реєстрі, має печатку тощо;

7) за читацьким колом:

- «Добра книжка», «Фоліо», і «Братське» випускають продукцію для дітей та школярів;

- «Свічадо» і «Апостол» випускають продукцію для широкого кола читачів;

8) за обсягом випущеної продукції:

- ✓ «Свічадо», «Фоліо» та «Апостол» є великими видавництвами, тому що випускають 400-500 тисяч назв книг протягом року;

- ✓ «Добра книжка» є середнім видавництвом, оскільки випускає від 10 до 40 книг протягом року;

- ✓ «Братське» мале видавництво, адже випускає до 10 книг протягом року.

У третьому розділі ми зробили змістовно-тематичний аналіз релігійних видань (молитовників). Також подали порівняльну характеристику проаналізованих видань і вказали рекомендації щодо вдосконалення роботи редактора над молитовниками.

Проаналізувавши молитовники можна зробити такі висновки:

1. За форматом усі молитовники є малими (вони зручні у використанні).

2. Ілюстрації є у молитовниках: «Твій і мій хрест», «Ангел Господній» та «Молитовник». Вони є різними, у виданні «Твій і мій хрест» кольорові, а у «Ангел Господній» і «Молитовник» чорно-білі. Ці ілюстрації доповнюють зміст основного тексту. У виданні «Мій кишеньковий молитовник» ілюстрацій немає.

3. Папір у молитовниках: «Ангел Господній», «Твій і мій хрест» та «Мій кишеньковий молитовник» є офсетний, а у «Молитовник» газетний.

4. Обкладинка у виданні «Молитовник» є твердою, тому що виготовлена з картону, а у «Твій і мій хрест», «Ангел Господній» та «Мій кишеньковий молитовник» м'яка, глянцева, адже виготовлена на паперовій основі.

5. У виданнях текст основний, тільки у молитовнику «Твій і мій хрест» текст поділяється на основний і додатковий.

6. Заголовок у молитовниках виділенні жирним накресленням.

7. Гарнітура у цих виданнях є різною.

8. Мова цих молитовників є зрозумілою, лаконічною, простою і зрозумілою у сприйманні. Текст не перевантажений цитатами.

Проаналізувавши усю зроблену роботу можна прийти до висновку, що сучасна релігійна 51 р е с с а активно розвивається. Про це свідчать новоутворені організації релігійних журналістів, круглі столи, які проходять з цієї теми, численні фестивалі та конкурси серед релігійних ЗМІ. На це вказує покращення якості та стилю оформлення релігійних видань (молитовників), розширення тематики. На українському ринку православної періодики з'являються молитовники, що стають переможцями різних конкурсів не лише в Україні, але і 51 р е с с а 51 н н о м . Ці та інші факти є свідченням того, що православна 51 р е с с а України розвивається і стає все більш помітним елементом загального медіапростору в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Акопов А. И. Типологические признаки сетевых зданий Акценты. 1999. 27 с.
- 2) Балаклицький М. А. Промоушн протестантської літератури в незалежній Україні. *Гуманитарные научные исследования*. URL: <http://human.snauka.Ru/2013/01/2141>
- 3) Барвінський А. Чи українська мова пригідна для перекладу св. Письма і молитов, та духовної проповіді. Перемишль, 1921. 32 с.
- 4) Богомыслие. Христианское издательство URL: <http://www.bogomyslie.com.ua>
- 5) Васишин Д. В. Технологія набору та верстки : навчальний посібник. Львів : УАД, 2011. 272 с.
- 6) Виставка християнської літератури. URL: <http://mydim.ua/events/religion/?id=4967>
- 7) Гайда Р., Пляцко Р. Іван Пулюй 1845-1918 Життєписно-бібліографічний нарис, 1998. 277 с.
- 8) Геращенко А. Молитовник. К., 1917. 30 с.
- 9) Грозданов Ф. Т. Типология Интернет-газет. Журналистика в контексте культуры и массовых информационных процессов. Москва: МГИ им. Е. Р. Дашковой, 2004. 25 с.
- 10) Гурська Л. І. Релігієзнавство: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 172 с.
- 11) Збожна О. Довга й нелегка дорога до українського народу Святого Письма в перекладі П. Куліша, І. Пулюя, І. Нечуя-Левицького (до 90-річчя від дня пам'яті Івана Пулюя. Т.: Рада, 2008. 308 с.
- 12) Іванченко Р. Г. Літературне редагування. Київ: Парламентське видавництво, 2004. 368 с.
- 13) Канке В.А. Основные философские направления и концепции науки: учеб. пособ. Москва: Логос, 2009. 328 с.

- 14) Корконосенко С. Г. Основы теории журналистики : учеб. пособ. СПб. : Петерб. Гос. Ун-т, 1995. 320 с.
- 15) Крайнікова Т. С. Коректура : підручник. Київ: Наша культура і наука, 2005. 252 с.
- 16) Лешан В. Ю. Основы религієзнавства: підручник. Чернівці: Рута, 2005. 304 с.
- 17) Лихтенштейн Е. С. Слово о науке: Афоризмы. Изречения. Литературные цитаты. Москва: Знание, 1986. 288 с.
- 18) Лубський В. І., Горбаченко Т. Г., Лубська М. В., Яковенко А. І. Релігієзнавство: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 448 с.
- 19) Марків О. Т. Робота з автором: навчально-методичний комплекс. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. 72 с.
- 20) Никифоров А. Л. Философия науки: история и методология. Москва, 1998. 280 с.
- 21) Німчук В. В. Українська мова – священна мова. *Людина і світ*. 2001. С. 30.
- 22) Огар Е. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. Львів : Палітра друку, 2002. 224 с.
- 23) Офіційний сайт видавництва: Свічадо. URL: <http://svichado.com/>
- 24) Офіційний сайт видавництва: Колоквіум URL: <http://kassiopeya.com/manufacturer/collokvium/?SID=srpmedbumfold72g5r7v2pvdg1>
- 25) Офіційний сайт: StudFiles. URL: <https://studfile.net/preview/3756231/page:3/>
- 26) Офіційний сайт: Богомыслие. URL: <https://kniga.org.ua/org/bogomyslie/>
- 27) Офіційний сайт: Большой энциклопедический словарь. URL: <http://www.edu.prometey.org/>
- 28) Офіційний сайт: Словарь церковных терминов. URL: <http://days.pravoslavie.ru>

- 29) Офіційний сайт видавництва Місіонер. URL: http://missioner.com.ua/index.php?level_path=0-5
- 30) Офіційний сайт видавництва Апостол. URL: <http://apostol.if.ua>
- 31) Офіційний сайт: Учбові матеріали для студентів і школярів України. URL: <http://um.co.ua/12/12-7/12-7663.html>
- 32) Партико З. В. Галузеве редагування в засобах масової інформації: конспект лекцій. Львів: Афіша, 2007. 104 с.
- 33) Партико З. В. Загальне редагування: навчальний посібник. Львів: Афіша, 2001. 416 с.
- 34) Потебня О. О. Український правопис. Київ: Наук. Думка, 1993. 240 с.
- 35) Презентація першого номеру журналу “Християнин і світ” URL: <http://www.xic.com.ua/video/121-prezentacija-pershogo-numeruzhurnalughrystyjanyn-i-svitq-ternopilq>.
- 36) Ревежук В. Початок українського автокефального церковного руху на Полтавщині (1917–1923). *Рідний край*. 2013. С. 195.
- 37) Різун В. В. Основні теоретичні засади моделювання ЗМІ. URL: <http://journlib.niv.kiev.ua/index.php?act=article&article=1987>.
- 38) Різун В. В. Літературне редагування : підручник для студентів. Київ: Либідь, 1996. 240 с.
- 39) Родченко В. Д. Генезис и типология современной отечественной церковной периодики : автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата богословия. 2008. 38 с. URL: <http://www.bogoslov.ru/data/595/343/1234/%D0%A0%D0%BE%D0%B4%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>.
- 40) Сава В.І. Художньо-технічне оформлення книги : навчальний посібник. Львів : Оріяна-Нова, 2003. 168 с.
- 41) Скотникова Т. Підходи до редагування повідомлень у спеціалізованих часописах. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1960>

42) Стандарти у поліграфії (Стандартизація у видавничій поліграфічній та пакувальній справі): навчальний посібник для студентів вищ. Навч. Закл. Львів, 2006. 312 с.

43) Старенький І.О. Штрихи до історії видання Четвероєвангелія перекладу Пилипа Морачевського. Матеріали Міжнародної наукової конференції «Науковий потенціал славістики: історичні здобутки та тенденції розвитку (до Дня слов'янської писемності і культури)». URL: <http://conference.nbu.gov.ua/site/view/id/21>

44) Сьомін С. В. Здобувачу наукового ступеня: метод. Рек. Київ: МАУП, 2002. 184 с.

45) «Таємниці Ватикану» – презентація книги у Львові. URL: <http://uapress.info/ru/news/show/5632>

46) Тимошик М. С. Видавнича справа та редагування: навчальний посібник. Київ: Наша культура і наука, 2004. 224 с.

47) Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця : практичний посібник. 2-ге вид. Київ: Наша культура і наука, 2006. 560 с.

48) Троянівський Б. Часами йду до Бога на каву, 2013. 33 с.

49) Филипчук С. В. Християнські видавництва в сучасній Україні. Наукові записки Національного університету «Острозька академія», 2014. 151 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NznuoairD2009_2014_10_17

50) Шевченко В. Е. Художньо-технічне редагування: підручник. Київ: Видавець Паливода А. В., 2010. 516 с.

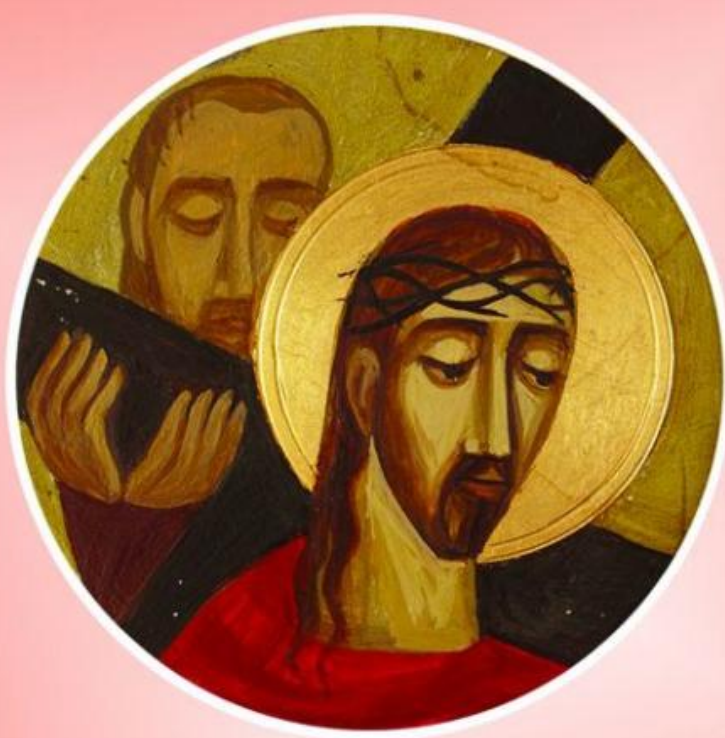
51) Ярема С. М. Технічне редагування : навчальний посібник. Київ: Університет «Україна», 2007. 304 с.

52) Яроцький П. Релігія у країнах Східної та Центральної Європи після соціалізму. *Релігійна панорама*. 2009. С. 52.

ДОДАТКИ

Релігійне видання (молитовник) «Твій і мій хрест»

о. Томаш Єльонек

**ТВІЙ І МІЙ
ХРЕСТ**

Релігійне видання (молитовник) «Ангел Господній»

АНГЕЛ ГОСПОДНІЙ...

Релігійне видання (молитовник) «Мій кишеньковий молитовник»

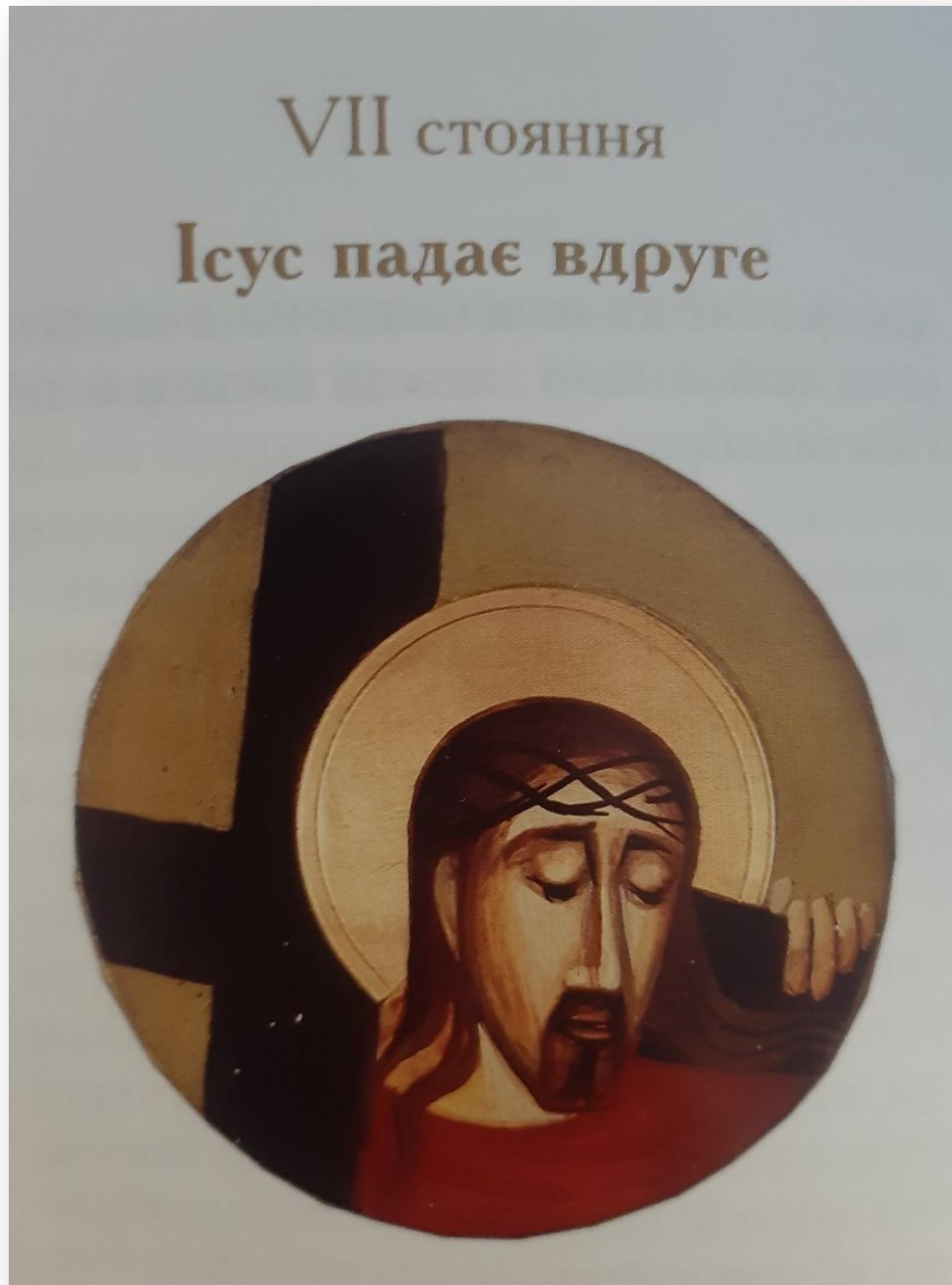
МІЙ КИШЕНЬКОВИЙ МОЛИТОВНИК

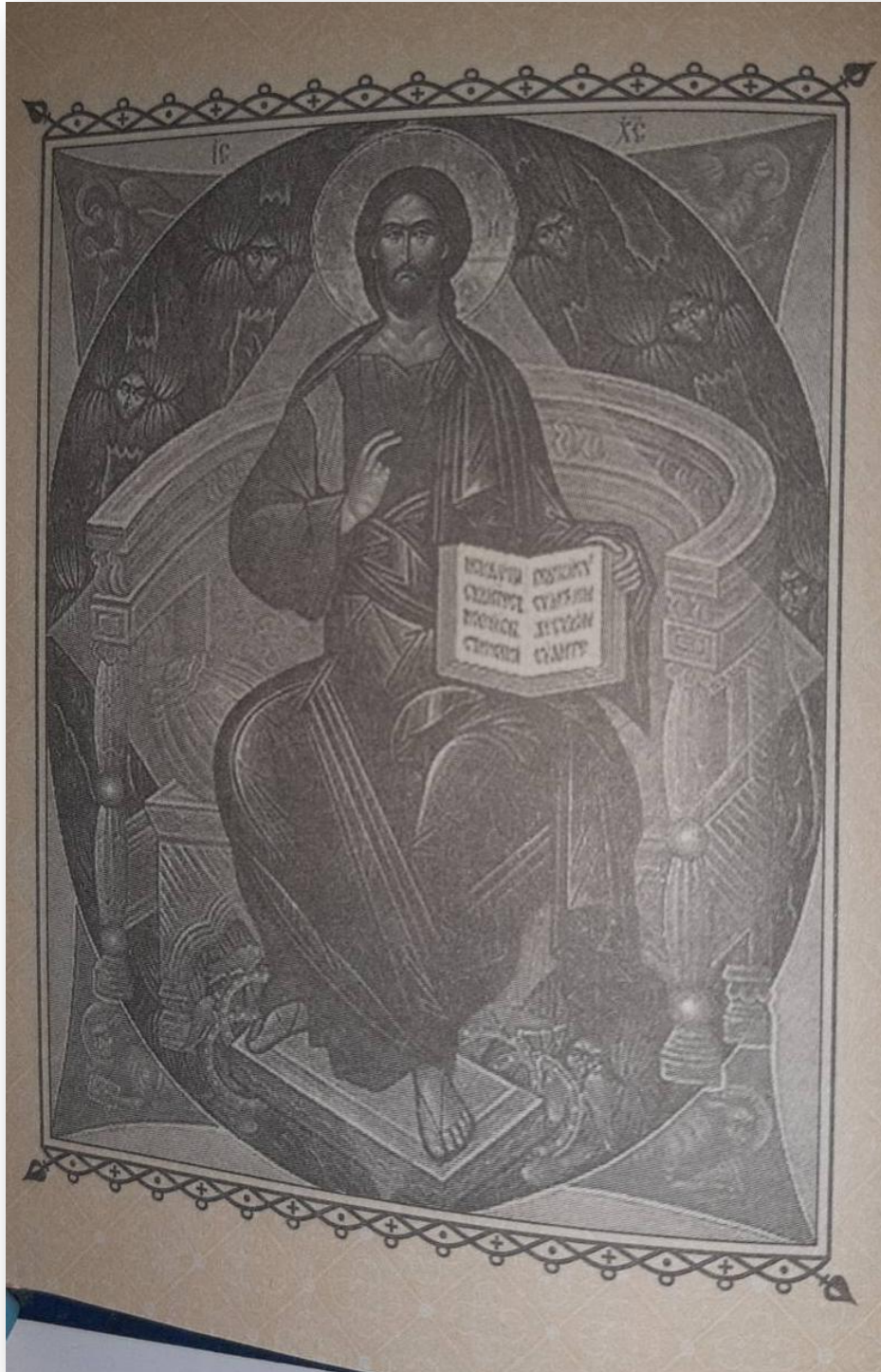
Релігійне видання (молитовник) «Молитовник»

Ілюстрація у релігійному виданні «Твій і мій хрест»

Ілюстрація у релігійному виданні «Молитовник»

Ілюстрація у релігійному виданні «Ангел Господній»

